

Grecja

2.1. Ogólna charakterystyka sektora wczesnej opieki, wychowania i edukacji dzieci⁸

W Grecji zarówno publiczne, jak i niepubliczne placówki wczesnej opieki, wychowania i edukacji dzieci są zarządzane przez gminy. Ponadto na poziomie kraju podmioty publiczne podlegają regulacjom *Ypourgeío Esoterikón kai Dioikitikís Anasynkrótisis* (Ministerstwa Spraw Wewnętrznych), a prywatne *Ypourgeío Apaschólisis* (Ministerstwa Pracy i Zabezpieczenia Społecznego).

Edukacja wczesnodziecięca jest realizowana przez dwa typy instytucji. Pierwszy z nich to *vrefiki stathmi* przeznaczony dla dzieci od dwóch miesięcy do trzech lat⁹. Zwykle dzieci w tego typu placówkach są podzielone na dwie grupy wiekowe, spośród których młodsza obejmuje dzieci do 18. miesiąca życia. W zasadzie grupy te powinny liczyć 12 dzieci będących pod opieką dwojga wychowawców wspieranych przez asystenta.

⁸ Podrozdział dotyczący greckiego sektora opieki i edukacji dzieci do lat trzech został przygotowany na podstawie publikacji: K. Petrogiannis (2010) oraz I. Schreyer, P. Oberhuemer (2017a).

⁹ Do czterech lat, jeśli urodziny dziecka przypadają przed pierwszym września, czyli dniem rozpoczęcia kolejnego roku szkolnego.

Drugi typ placówki nazywa się *paidiki stathmi* i umożliwia pobyt dzieciom od dwóch i pół roku do pięciu lat. Z reguły w *paidiki stathmi* funkcjonują dwie grupy wiekowe, a do młodszej uczęszczają dzieci do trzech i pół roku. Ze względu na niewystarczającą liczbę miejsc w przedszkolach zdarza się jednak, że w tego typu placówkach organizowana jest dodatkowa grupa dla dzieci od czterech i pół roku do sześciu lat. W *paidiki stathmi* we wszystkich grupach wiekowych pod opieką jednego wychowawcy i jednego asystenta powinno przebywać maksymalnie 25 dzieci.

Ponadto istnieje możliwość organizacji placówek „łączonych” – dla dzieci od trzeciego miesiąca do piątego, a w szczególnych przypadkach do szóstego roku życia, które nazywają się *vrefonipiaki stathmi*. W tego typu placówkach w odniesieniu do młodszych dzieci (do dwóch i pół roku) stosowane są regulacje odpowiednie dla *vrefiki stathmi*, a w pracy ze starszymi dziećmi normy właściwe dla *paidiki stathmi*.

Wszystkie typy placówek mogą być prowadzone zarówno przez firmy prywatne, organizacje kościelne, gminę lub przez instytucję prywatną wspólnie z publiczną. Niezależnie od rodzaju podmiotu prowadzącego placówki obowiązują takie same standardy pracy z dziećmi.

Z reguły wszystkie typy placówek otwarte są od poniedziałku do piątku w godzinach od 7.00 do 16.00 (w wielu regionach godziny otwarcia są różne w sezonie letnim i zimowym). Dzieci uczęszczają do placówek pięć dni w tygodniu, a rodzice mogą zdecydować się na ich przedpołudniowy lub całodzienny pobyt. Sierpień jest miesiącem wakacyjnym, co wzbudza wiele kontrowersji wśród rodzin, którym w miesiącach letnich, będących szczytem sezonu turystycznego (turystyka to jedna z najbardziej znaczących gałęzi gospodarki greckiej) niezwykle trudno jest zorganizować opiekę dla dzieci. Stąd część placówek decyduje się na przeniesienie „wakacji” na czerwiec.

W większości placówek wysokość miesięcznej opłaty za pobyt dziecka uzależniona jest od dochodów jego rodziców, jednocześnie opłaty w placówkach prywatnych są zdecydowanie wyższe.

W rekrutacji do placówek poza dochodem rodziców (trudna sytuacja finansowa rodziny) często brane są pod uwagę również inne kryteria, np. pierwszeństwo mają dzieci wychowywane przez samotnych rodziców i/lub z rodzin imigranckich.

Nie ma podstawy programowej do pracy z najmłodszymi dziećmi. Regulacje prawne zakładają jednak, że dzieci w czasie pobytu w placówce powinny mieć możliwość uczestniczenia w zabawach swobodnych, zajęciach zorganizowanych oraz zapewniony czas na odpoczynek. Ponadto wszystkie dzieci powinny mieć zapewnione optymalne warunki rozwoju kompetencji społecznych, emocjonalnych, poznawczych i fizycznych. Placówki są również zobowiązane do pomocy psychologicznej i pedagogicznej rodzicom, którzy potrzebują wsparcia w wypełnianiu obowiązków rodzicielskich.

Edukacja przedszkolna w Grecji dotyczy dzieci cztero- i pięcioletnich, jednak ze względu na ograniczoną liczbę miejsc w placówkach często zdarza się, że przedszkola organizują jedynie grupy dla pięcioletków realizujących obowiązek przedszkolny (nowa regulacja prawna, która ma wejść w życie w 2021 roku, obniża wiek obowiązku przedszkolnego do lat czterech). Do szkoły uczęszczają dzieci od szóstego roku życia.

2.2. Kwalifikacje zawodowe i doskonalenie zawodowe wychowawców małego dziecka¹⁰

W placówkach dla najmłodszych dzieci pracują wychowawcy oraz asystenci. Ich przygotowanie do pracy oraz warunki zatrudnienia różnią się zarówno między sektorem prywatnym, jak i publicznym, a także między placówkami należącymi do każdego z sektorów.

¹⁰ Podrozdział o kwalifikacjach zawodowych i doskonaleniu zawodowym wychowawców małego dziecka w Grecji został przygotowany na podstawie następujących publikacji: E. Doliopoulou (2017) oraz [CARE] Curriculum Quality Analysis and Impact Review of European ECEC (2015).

Wychowawcy zobowiązani są do ukończenia czteroletniego programu edukacyjnego, zakończonego przyznaniem tytułu licencjata w zakresie wczesnej edukacji i opieki nad dziećmi. Studia tego typu organizowane są w trzech wyższych szkołach zawodowych w kraju (Technological Educational Institute's; TEI). Pierwsze siedem semestrów studiów realizowanych jest na uczelni i dotyczy teoretycznych oraz praktycznych aspektów pracy z najmłodszymi dziećmi. Ósmy, ostatni semestr programu, to praktyka realizowana w placówce i przygotowanie pracy dyplomowej. Wykwalifikowany wychowawca na pełen etat pracuje zwykle sześć godzin dziennie (30 godzin w tygodniu).

Kandydaci na asystentów zobowiązani są ukończyć dwuletni program w prywatnej lub publicznej szkole zawodowej w następujących specjalnościach: asystent wychowawcy małego dziecka, asystent pielęgniarki pediatrycznej, pracownik społeczny lub opiekun dzieci ze specjalnymi potrzebami. Podobnie jak w przypadku wychowawców, program kształcenia asystentów obejmuje zarówno komponent teoretyczny, jak i praktyczny. Pełny etat asystenta to 40 godzin w tygodniu (osiem godzin dziennie). Zarówno wychowawcy, jak i asystenci są uprawnieni do pracy z dziećmi do piątego roku życia. Mężczyźni pracują w zawodzie wychowawcy lub asystenta niezwykle rzadko.

Dodatkowo w części placówek, zarówno publicznych, jak i prywatnych, zatrudniani są także specjaliści, jak np. psycholog czy pracownik pomocy społecznej, odpowiedzialni nie tylko za pracę z dziećmi i wychowawcami, ale także za pomoc rodzinom w trudnej sytuacji życiowej. Kierownicy wszystkich typów placówek odpowiedzialni są przede wszystkim za administracyjny aspekt ich funkcjonowania.

Wykwalifikowana kadra ma ograniczony dostęp do doskonalenia zawodowego. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest niewielka oferta szkoleniowa, jak również bariera finansowa w znacznej mierze związana z kryzysem gospodarczym, z którym od 2009 roku zmagają się greckie społeczeństwo, a którego skutkiem jest m.in. ograniczenie

środków na działalność placówek opiekuńczych i edukacyjnych. Brak systemowych rozwiązań w zakresie finansowania i udziału wychowawców w działaniach wspierających ich rozwój zawodowy jest dla greckich praktyków szczególnie dużym wyzwaniem. Należy bowiem pamiętać, że znaczna część kraju to wyspy, często niewielkie, na których działa jedna lub kilka placówek dla najmłodszych dzieci. W konsekwencji praktycy mają bardzo utrudniony dostęp do specjalistów w sytuacjach, w których potrzebują pomocy. Dotyczy to zarówno kwestii związanych z codzienną pracą z dziećmi, jak również problemów administracyjnych czy kadrowych.

2.3. Charakterystyka wizytowanej placówki

Podrozdział dotyczy ogólnej charakterystyki wizytowanej placówki. Został opracowany na podstawie notatek badaczek, sporządzonych w czasie zwiedzania placówki z jej kierowniczką oraz informacji uzyskanych podczas wywiadu z wychowawczynią.

Lokalizacja

Wizyta studyjna odbyła się w publicznej placówce zlokalizowanej w Atenach. Populacja Aten to około czterech spośród niespełna 11 mln obywateli kraju. Miasto podzielone jest na 35 gmin miejskich, wchodzących w skład tzw. Wielkich Aten.

Placówka, którą wizytowano, znajduje się w miejskiej gminie Ilion, położonej w zachodniej części miasta. Jest to stosunkowo gęsto zaludniony obszar o charakterystycznej zabudowie. Przeważają tu wąskie ulice, zabudowa jednorodzinna i kilkupiętrowe bloki mieszkalne. W okolicy placówki brakuje miejsc do spędzania czasu z dziećmi na powietrzu, np. placów zabaw. Na chodnikach, wzdłuż wielu ulic zaparkowane są samochody uniemożliwiające swobodne przemieszczanie się z wózkiem. Od greckich badaczy, we współpracy z którymi powstało to opracowanie, dowiedzieliśmy się, że w większości gmin ateńskich zaniechano budowy parkingów